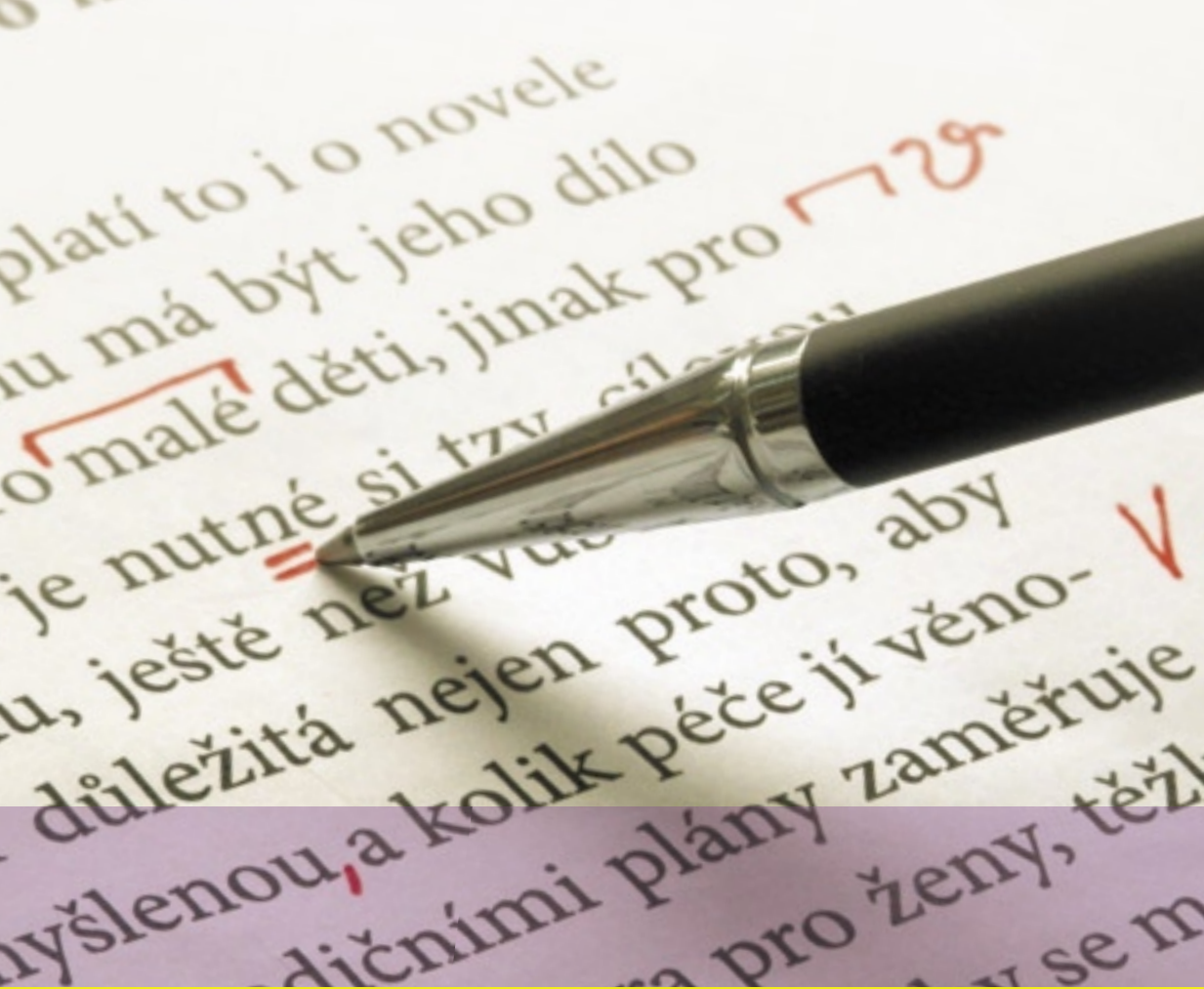

TVŮRČÍ PSANÍ

V OTÁZKÁCH A ODPOVĚDÍCH

MARKÉTA DOČEKALOVÁ

Markéta Dočekalová

Tvůrčí psaní v otázkách a odpovědích

300 nejčastějších otázek

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Tvůrčí psaní

v otázkách a odpovědích

Markéta Dočekalová

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
info@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
jako svou 5536. publikaci

Odpovědná redaktorka Mgr. Dana Flídrová
Sazba MgA. Radek Krédl
Foto autorky na zadní straně obálky Hana Fleknová
Počet stran 168
První vydání, Praha 2014
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2014
Cover Design © Radek Krédl, 2014

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-247-4734-7

ISBN 978-80-247-9255-2 (pdf)
ISBN 978-80-247-9256-9 (epub)

Obsah

1. *Úvod do tvůrčího psaní* 9
2. *Jak začít* 23
3. *Děj* 35
4. *Postavy* 61
5. *Dialogy* 79
6. *Stylistika, autorský styl a gramatika* 97
7. *Závěrečné práce na rukopise* 109
8. *Nabízení rukopisu* 119
9. *Autorské právo* 129
10. *Smluvní a finanční záležitosti* 157

Milí autoři,

po čtyřech letech od mé poslední učebnice tvůrčího psaní se spolu opět setkáváme na stránkách publikace, která by se měla stát vašim dobrým rádcem a společníkem na cestě za vysněnými autorskými cíli. Nesmírně mě těší, že třídílná učebnice Tvůrčí psaní pro každého se u vás setkala s velkým zájmem, a moc děkuji všem, kteří mi ještě i dnes posíláte e-maily, ve kterých líčíte, jak hodně vám mé knihy na nelehké autorské cestě pomohly. Právě vaše e-maily a také aktivita mých studentů a kurzistů může za to, že dnes držíte v rukou mou čtvrtou publikaci věnovanou tvůrčímu psaní.

Tentokrát vás nebudu nijak zatěžovat teorií. Připravila jsem pro vás soubor odpovědí na otázky, které jste mi léta vytrvale posílali. Posíláte mi je e-mailem, žádáte o odpovědi na mém literárním serveru www.mamtalent.cz (tam se takové dotazy objevují v online poradně) nebo se mne přímo ptáte v kurzech, na seminářích a přednáškách či při autorských čteních, besedách a setkáních. Vaše otázky se většinou opakují, což znamená, že většinu z vás trápí stejné nebo velmi podobné věci. Proto jsem se rozhodla vytvořit publikaci Tvůrčí psaní v otázkách a odpovědích, ve které se budu snažit dát odpovědi na nejčastěji pokládané dotazy. Věřím, že vám tím opět pomohu na nelehké cestě literární tvorby.

Pokud snad nějaký dotaz v mé publikaci nenajdete a odpověď byste přece jen rádi získali, můžete mi psát na e-mailovou adresu info@TvurciPsani.cz a já, pokud vám snad neodpovím hned a přímo, se budu snažit zařadit váš dotaz do poradny na výše uvedeném literárním serveru.

Přeji vám všem hodně autorských úspěchů!

*Vaše
Markéta Dočekalová*

www.TvurciPsani.cz
www.mamtalent.cz

1. Úvod do tvůrčího psaní

V patnácti letech jsem věřila, že stát se úspěšnou spisovatelkou není nic až tak těžkého. Ve dvaceti mi bylo jasné, že to asi nebude tak snadné, jak jsem se domnívala, věřila jsem však, že každý, kdo se psaní plně oddá a pracuje na sobě, svého snu dříve či později dosáhne. Dnes, ve čtyřiačtyřiceti letech, už vím, že úspěch je velmi relativní a spisovatelů je na světě jako much. Kdybychom mezi ně počítali každého, kdo ve svém životě vydal alespoň jednu knížku, bylo by jich skutečně pozeňnaně. Kolik jich přitom dovede průměrný čtenář vyjmenovat? A víme, že někde mezi těmi osmnácti tisíci knižními tituly, které ročně v České republice vycházejí, nezůstal někde neobjeven ležet v polici nějaký skutečně velký literární talent? Psaní je zkrátka nesmírně těžký obor a úspěch zdaleka nezávisí jen na míře talentu. Je k tomu třeba také štěstí, potkat ty správné lidi ve správnou chvíli, trefit se s tématem knížky do správného okamžiku a mnoho dalšího. A co je vůbec nejhorší, i když vám budou nakonec denně chodit e-maily od spokojených čtenářů, vždycky se najde někdo, kdo vaši knihu zkritizuje a nenechá na ní nit suchou. Smířit se s tím není úplně jednoduché. Z těchto důvodů je tak moc důležité, aby člověk psal proto, že ho psaní činí šťastným. Aby psal, protože má světu co říct. Jakákoliv jiná motivace totiž může přinést jen zklamání. Konec konců, když se podíváte do literární historie, zjistíte, že hodně spisovatelů se stalo uznávanými a slavnými až dlouho po své smrti.

Jestliže je vám při psaní dobře, nemůže vás zdrtit ani fakt, že vám nikdo nechce vaši knihu vydat. Brzy třeba zjistíte, že váš rukopis může mít velmi mnoho spokojených čtenářů i na internetu, kde ho lze zveřejnit snadno, stačí mít vlastní blog nebo webové stránky. Podobně mohou váš rukopis ocenit rodinní příslušníci a přátelé, četba u táboráku nebo na večírku také nemusí být k zahození a autora to může potěšit dokonce víc než vydaná knížka, která díky nedostatečné reklamě zůstane ležet neprodaná někde v rohu knihkupectví.

Myslíte-li to s psáním vážně, nebuďte přehnaně sebevědomí. Čím budete starší, tím více si budete uvědomovat, že pochybnosti do autorského života rozhodně patří. Naslouchejte těm, kteří to s vámi myslí dobře a chtějí vám upřímně míněnou kritikou pomoci. Je to samozřejmě těžké, protože nikdo nemá rád, když mu někdo haní jeho dítě, pro autora je však taková zpětná vazba k nezaplacení. Je třeba, abyste si od začátku byli vědomi toho, že i velmi dobří spisovatelé své rukopisy přepisují a upravují, že škrtají a pracují na sobě i na svém textu. Podívejte se do spisů Karla Čapka, velmi pěkně v nich líčí, jak často škrtal, někdy až tak, že se dal původní text jen velmi těžko přečíst. Nepohrdejte přepisováním, protože

to je základ každé spisovatelské práce. Stejně tak nepohrdejte znalostí řemesla. Bez ní budete muset projít celou tu dlouhou cestu sami způsobem pokus – omyl a bude trvat podstatně déle, než začnete dosahovat uspokojivých výsledků.

Někteří autoři vykřikují do světa, že učit se teorii je nesmysl a že chci, aby psali knihu podle mých učebnic. Je mi jich líto, protože to znamená, že smysl teorie, tedy tzv. řemesla, vůbec nepochopili. Žádný spisovatel by neměl psát knihu podle nějaké učebnice, to přece ani nejde! Měl by ale znát základy řemesla, protože právě to mu umožní napsat jeho první knihu co možná nejlépe. Někteří autoři říkají, že hlásám ve svých učebnicích nějaké vlastní teorie jak nejlépe napsat knihu. To je veliký omyl a ukazuje to pouze na to, že mé učebnice špatně četli. Najdou v nich totiž jen teorii, která se učí po celém světě. Není to něco, co bych vymyslela (bohužel). Řemeslo, které jsem se snažila zejména v publikaci *Tvůrčí psaní* pro každého 2 podrobně vysvětlit, se úplně stejným způsobem vyučuje na mnoha literárních institutech a vysokých školách po celém světě. Platí totiž, že autor, který neví nic o postavách, motivaci, autorské perspektivě, kompozici, stavbě zápletek a tak dále okrádá sám sebe o možnost napsat skutečně dobrý rukopis.

Psaní může být skvělým koníčkem a zkusit si ho může úplně každý, bez ohledu na věk i vzdělání. Nevěřte však, že právě váš rukopis je ten geniální, který změní svět. Kdykoliv jsem potkala autora, který si o svém rukopisu toto myslel, nestál ve skutečnosti jeho text ani za mák pozornosti. Geniální autor si je málokdy své geniality vědom, stejně tak i geniality svého textu. Většina spisovatelů na svých rukopisech neustále pracuje a jen těžko nalézají moment, kdy práci označit za hotovou. Mnozí odevzdávají knihu nakladateli jen proto, že již nastal smlouvou určený termín. V jejich myslích však práce na knize nikdy nekončí.

Začínající autoři často trpí neopodstatněným strachem, že jim jejich dílo někdo ukradne. Na jednu stranu ho chtějí nabízet, na stranu druhou se ho obávají komukoliv ukázat. Zcela upřímně, za těch třináct let, co se práci s autory věnuji, jsem ještě nepotkala látku, která by k ukradení alespoň sváděla. Není možné najít nakladatelství, které by vydalo vaši knihu, když ji odmítáte vydat z rukou. Zajíce v pytl si nikdo kupovat nebude. Zkuste tedy tento strach překonat a smířit se s tím, že určitá míra riskování k této činnosti zkrátka patří, tak jako k jakékoliv jiné. Navíc, riziko zcizení díla je možné několika způsoby co nejvíce minimalizovat (*viz kapitola 9*).

Co tedy potřebujete, abyste mohli „seriózně“ začít se psaním? Je to jednoduché:

- blok, propisku (dnes nejlépe počítač)
- chvilku klidu
- nápad a potřebu něco říci lidem, něco poslat dál
- talent
- pracovitost
- ochotu naslouchat zpětné vazbě a kritice
- ideálně také základní teoretické znalosti nebo alespoň ochotu přečíst si nějakou tu učebnici tvůrčího psaní. Před započatím psaní většího formátu, například novely nebo románu, je přínosné zajít alespoň do jednoho kurzu tvůrčího psaní. Ujasníte si řadu věcí a ušetříte zbytečné omyly.

1. Co je to tvůrčí psaní? Jak se liší od normálního psaní? (Karel S.)

Je to obor, který se zabývá psaním uměleckých textů. Patří sem tedy beletrie, poezie, dokonce i psaní divadelních a rozhlasových her, televizních a filmových scénářů, různé umělecké experimentální texty apod. Od psaní dopisu nebo od seznamu na nákup se liší zejména tím, že jde o činnost kreativní s cílem vytvořit umělecky hodnotný text. Zatímco k napsání dopisu kamarádce nebo nákupního seznamu umělecký talent nepotřebujete, k napsání novely nebo románu rozhodně ano.

2. Dá se naučit napsat literární text? Může někdo někoho naučit činnost, ke které je třeba talent? (Jitka P.)

Talent naučit rozhodně nejde. Ten buď je, nebo není. Mnoho záležitostí z oblasti tvůrčího psaní však naučit lze, stejně tak jako je možné prostřednictvím speciálních cvičení rozvíjet slovní zásobu a zlepšovat písemný projev. I kdyby účastník kurzu tvůrčího psaní nikdy žádnou novelu nebo román nenapsal, jeho písemný projev by se pod kvalitním lektorským vedením měl rozhodně zlepšit. Na konci kurzu by měl každý účastník psát lépe než na jeho začátku. Pokud vezmeme v úvahu, jak často je dnes nutné například v zaměstnání psát nejrůznější hlášení a vytvářet písemné prezentace nebo projekty, zlepšit se v písemném projevu může být každému jen k užitku.

3. Když mám talent na psaní literatury, tak žádný kurz nepotřebuji, ne? A když talent nemám, tak mi je kurz k ničemu, řekl bych. Co vy na to? (Marek L.)

O talentu se mluví hodně, samozřejmě. Má letitá zkušenost však říká, že rozhodně není všemocný. Zná mnoho autorů, kteří měli poměrně velký literární talent a nikam to nedotáhli. Talent sám o sobě totiž k úspěchu na poli literárním rozhodně nestačí. Je ho třeba kultivovat. Je to stejné, jako by někdo, kdo má talent pro tenis nebo běh, řekl: „Mám talent, tak zítra jdu vyhrát olympiádu.“ Co musí dělat nadaný sportovec? Za prvé trénovat, držet až do úmoru každý den. Za druhé musí mít dobrého trenéra, který ho povede a bude s jeho talentem správně pracovat. Dostane z něj maximum. V tomto ohledu se tvůrčí psaní od sportu nijak neliší. **Bez talentu to nejde, ale talent sám o sobě ještě neznamená vůbec nic.** Vždy jde o souhrn celé řady faktorů, včetně autorových životních zkušeností, jeho sečtělosti apod.

4. **Na škole jsme psávali kompozice, třeba z matiky, češtiny a tak. Setkala jsem se s pojmem kompozice i v psaní. Znamená to, že ty kompozice, co jsme psali ve škole, to už bylo tvůrčí psaní?** (Katka B.)

Kompozice na střední škole je označení čtvrtletní písemné práce. **Kompozice v literárním díle znamená uspořádání jednotlivých složek díla v celek.** Kompozici má i fotografie nebo obraz. Jde o to, jak je obrázek rozvržen, tedy jednoduše řečeno, co je vpředu, co vzadu, co tvoří rámec, co je v centru naší pozornosti apod. V literatuře je to stejné. Kompozice se zabývá tím, jak je literární dílo uspořádáno. S kompozicemi na střední škole to nemá nic společného.

5. **Ze slohových prací jsem ve škole dostávala vždy jen jedničky. Znamená to, že mám literární talent?** (Katka B.)

V tomto ohledu je situace poměrně složitá. Setkávám se s lidmi, kteří ve slohových pracích ve škole zářili, a když pak čtu jejich povídku nebo rozepsanou novelu, nevidím tam po talentu ani stopu. Na druhou stranu ke mně občas přijde autor, který má například na střední škole velké problémy se slohem a paní učitelka mu dává trojky i čtyřky, přitom je na první pohled z textu patrný silný literární talent. Bohužel, to se mi stalo už mnohokrát. Nechci tady ani kritizovat, ani soudit učitele, nechť si z toho každý udělá úsudek vlastní. Musím však konstatovat, že výuka slohu a psaní nestojí na mnoha českých středních školách za nic a učitelé většinou ani nemají mnoho podkladů k tomu, jak tento předmět učit. Na vaši otázku tedy musím odpovědět, že nevím. Ano, můžete mít literární talent, ale také to pravda být nemusí. Musela bych si od vás něco přečíst.

6. Publikuji na svém blogu texty a lidi mi na ně píší velmi kladné reakce. Někteří mě dokonce nabádají, ať to vydám, že je to dobré. Jsem spisovatelka? Je to důkaz, že bych se jí mohla stát? Mám tedy talent? (Majka C.)

Asi vás zklamu, ale kladné reakce kdekoliv pod texty na internetu mnoho o kvalitě díla nevypovídají. Samozřejmě, někdy se může jednat o literární talent a nadějněho budoucího spisovatele. Proč ne. Většinou to tak ale nebývá. Setkala jsem se už s mnoha příšernými texty, na které byly v komentářích neuvěřitelně pochvalné reakce. Nejnebezpečnější je tato situace na literárních serverech (vím, o čem mluvím, jeden takový vlastním a provozuji), protože tady velmi často dochází k tzv. chvále za oplátku. Jeden autor v komentáři vychválí něčí text a dotyčný pochválený pak opět vychválí v komentáři text toho, kdo ho pochválil. Funguje to i opačně. Autoři se dost často obávají dát do komentáře kritiku, protože co kdyby se jim kritizovaný autor pomstil a napsal by do komentářů pod jejich texty něco nepěkného? Je to trochu alibismus. Kladné reakce tedy mnoho neznamenaají, musela bych texty číst.

Jestli se můžete stát spisovatelkou? V tomto světě je možné prakticky cokoliv. Dokonce se můžete stát spisovatelkou i tehdy, když vůbec žádný literární talent nemáte a psát příliš neumíte. Stačí mít jen štěstí a přijít s dostatečně skandálním obsahem, o který bude na trhu zájem. To jsou fakta a je zbytečné si je zastírat. Pokud se však chcete stát dobrou spisovatelkou a psát kvalitní literaturu, tak k tomu budete potřebovat mnohem víc než jen pozitivní reakce pod svými texty na internetu. **Psaní je dřina a v první řadě je to přepisování vlastního textu a neustálé vylepšování.** Zvláště začínající autor musí být pilný a velmi trénovat. Cesta ke spisovatelskému úspěchu je dlouhá. Bohužel, i když talent mít budete a napíšete naprosto skvělou knihu, ještě to vůbec neznamená, že se stanete úspěšnou spisovatelkou. Někdo si vás musí všimnout a pomoci vám, abyste se vůbec dostala do povědomí čtenářů. V České republice vychází ročně přibližně 18 000 titulů. Umíte si to představit? Víte, jak je obtížné, aby v tomto množství čtenáři vaši knížku vůbec našli a všimli si jí? A víte, jak je obtížné najít nakladatele pro vydání prvotiny (autorova úplně první kniha)?

7. Napsala jsem román a rodině i známým se líbí. Je ale někdo, kdo mi objektivně posoudí, jestli dílo mohu nabídnout k vydání? (Šárka U.)

Sama podvědomě dobře cítíte, že hodnocení rodiny a známých by zcela objektivní být nemuselo. Pokud chcete, aby někdo posoudil vaše dílo z hlediska literární úrovně a eventuálních šancí na vydání, pak se musíte obrátit na odborníky z oboru.

Například to děláme v mé literární agentuře Mám talent. Můžete nám dílo poslat a my se jím budeme zabývat. Pokud je dílo opravdu dobré, nabídneme vám smlouvu o agenturním zastupování a zkusíme vám sehnat nakladatelství, které by dílo vydalo. Není-li román dostatečně dobrý, nabídneme vám možnost zakoupit si jedno- až dvoustránkový posudek, ve kterém se dozvíte, co jsou hlavní slabiny a nedostatky díla. Kromě této možnosti můžete samozřejmě začít rukopis přímo nabízet nakladatelstvím. Některá vám zřejmě neodpoví vůbec, ale od některých byste mohla zdarma získat zpětnou vazbu. Napišou vám totiž, co se jim na knize nelíbí. A do třetice můžete ještě hledat na internetu, někteří redaktoři tuto službu posouzení rukopisu nabízejí podobně, jako to dělám i já na svém webu www.TvurciPsani.cz.

8. Jak poznám, komu by se mohl můj román líbit? Vydavatel po mně chce nějakou cílovou skupinu, nebo co. (Tomáš G.)

Každý autor, než začne psát tak velký formát, jako je román (ale platí to i o novele a stejně tak o sbírce povídek), by si měl dobře promyslet, komu má být jeho dílo určeno. Určitě mi dáte za pravdu, že jinak je třeba psát text pro malé děti, jinak pro teenagery a ještě úplně jinak pro ženy čtyřicátnice. Proto je nutné si tzv. cílovou skupinu, tedy komu je kniha určena, promyslet dopředu, ještě než vůbec autor s psaním začne. **Cílová skupina je důležitá nejen proto, aby nakladatel viděl, jak dobře má autor svou knihu promyšlenou a kolik péče jí věnoval, ale zejména proto, že každé nakladatelství se svými edičními plány zaměřuje na jinou cílovou skupinu.** Pokud je jeho cílem například literatura pro ženy, těžko tam uspějete s nabídkou románu pro muže apod. A jak poznáte, komu by se mohla vaše kniha líbit? Nejlépe tak, že to vyzkoušíte. Je dobré již v průběhu psaní svůj text testovat a předčítat ho různým cílovým skupinám. Zjistíte tak, jestli jste se ve své úvaze nemýlil a zda román, který například plánujete pro ženy, není náhodou zajímavý pro někoho úplně jiného (a ženy třeba vůbec neoslaví).

9. Patří populárně naučné knihy do beletrie? (Kamila O.)

Nepatří. Termín beletrie (z fran. *belles-lettres*) původně označoval veškerou uměleckou literaturu. Doslovný překlad z francouzštiny je „krásná psaní“ ve smyslu krásné tvorby. Proto také někdy říkáme „krásná literatura“. Dnes se pod pojmem beletrie myslí umělecká próza (próza = každý psaný text nepsaný ve verších). Dříve se do beletrie řadily například i dramatické žánry, sci-fi, detektivky apod. Nyní stojí tyto žánry odděleně od beletrie. Na druhou stranu pod pojmem literatura chápeme souhrn všech existujících písemných jazykových projevů lidstva.

Sem právě řadíme literaturu naučnou, ale také uměleckou, technickou, memoárovou, soukromou korespondenci apod. Literaturou tedy vlastně myslíme písemnictví. Běžně je však často slovo literatura vnímáno zúženě, jako literatura umělecká, tedy krásná, ale to už jsme opět u kategorie beletrie. Nicméně v každém případě platí, že naučná literatura není řazena do beletrie.

10. Mám osmiletou dceru a stále píše nějaké příběhy a pohádky. Znamená to, že má literární talent? Měli bychom ji v tomto směru nějak vést a rozvíjet její potenciál? (Dagmar Z.)

S dětmi je to trochu složitější. Mají velmi bujnou fantazii a k té přirozeně patří vymýšlení příběhů. Každé dítě si hraje a během dne vymyslí spousty příběhů. Poměrně velké množství dětí píše buď básničky (rýmováčky), nebo zkrátka zaznamenávají příběhy na papír. To ještě nic neříká o talentu k psaní literatury. Ten je možné vysledovat až o něco později, většinou kolem dvanáctého třináctého roku věku. Úplně jednoznačně je to již vidět kolem puberty, někdy ve čtrnácti patnácti letech (osmá třída ZŠ, první ročník střední školy). U osmileté dcerky bych doporučila v první řadě podporovat zájem o literaturu, aby si oblíbila četbu knížek a hodně četla pro obohacení slovní zásoby, naučte ji také pravidelně chodit do knihovny. To bude do začátku úplně stačit. Pokud s ní budete hrát hry podporující rozvoj slovní zásoby (třeba scrabble, šibenici apod.) a chodit pravidelně do divadla, uděláte nejen pro její eventuální literární talent, ale také pro její rozvoj obecně, to nejlepší.

11. Za jak dlouho po absolvování kurzu tvůrčího psaní ze mě bude spisovatel? (Leoš M.)

Odpovím vám také otázkou. Za jak dlouho vyhraje člověk, který začal chodit na tenis, Wimbledon? A vyhraje ho někdy vůbec? Cítíte absurditu svého dotazu? Na tuto otázku nelze odpovědět, protože **žádný kurz tvůrčího psaní nikdy nemůže garantovat, že se z někoho stane spisovatel**. Jak jsem již zmínila výše, garantovat je možné jedině: že každý účastník kurzu bude na jeho konci psát lépe, než psal na začátku.

12. Někteří spisovatelé vydávají každý rok jeden román. Je počet knih měřítkem talentu? Znamená to, že ten, kdo vydává jeden román ročně, má větší talent než ten, kdo vydá jeden za pět let? (Petr V.)

Talent není možné měřit na kusy. Takový Umberto Eco píše román úplně běžně deset let. Myslíte, že má menší talent než třeba Michal Viewegh, který vydává jeden ročně? Samozřejmě že ne. Kdo může vůbec soudit míru talentu a rozhodovat o tom, který je větší? Vezměme si třeba Máchu. Máj, jenž je nejen jeho nejslavnějším dílem, ale dokonce je považován za vrcholné dílo českého literárního romantismu, napsal ve svých 26 letech. Kdyby krátce poté nezemřel, možná by napsal ještě něco skvělejšího, ale třeba také ne. Jistě, napsal ještě dva romány, další prózy a zejména básně, ale na to, aby byl naším nejslavnějším básníkem, mu stačilo jedno dílo. Ne, počet vydaných knih není měřítkem míry talentu, nic jiného na tuto otázku odpovědět nelze.

13. V jakém věku se dá začít s psaním knihy, abych měla nějakou šanci na úspěch? (Veronika D.)

Tak jako počet vydaných knih není mírou talentu, tak ani věk nemůže v tomto smyslu cokoliv určovat. Někdy může šestnáctiletý autor napsat lepší knihu než padesátiletý. V psaní většinou platí, že čím je autor starší, tím je vyzrálější. Velkou roli hrají životní zkušenosti, to, čím kdo během života prošel, jaké měl životní zážitky apod. Přesto to neznamena, že nemůže mladší autor napsat kvalitnější knihu než autor výrazně starší. Navíc, každý se chybami učí a na svých předchozích knížkách vidí, co měl udělat jinak a lépe. Řekla bych tedy, že určující je zejména to, zda se člověk na napsání knihy už cítí a jestli má co říct. Zkusit se to dá v úplně každém věku. Výsledek pak sám ukáže, zda je ještě vhodné počkat, nebo jestli už čas dozrál. **I kniha napsaná do šuplíku je pro autora cenná zkušenost, a tak není důvod se tomu vyhýbat.**

14. Zjistila jsem, že se rozepsané knize říká rukopis. Ona se musí kniha psát ručně? Nemohu ji psát na počítači? (Olga H.)

Ano, rozepsaná kniha nebo kniha, která ještě nebyla vydána, se nazývá rukopisem. Označení se také používá pro jakýkoliv rukou psaný text, ale v nakladatelské praxi se tím myslí text odevzdaný vydavateli za účelem publikace. Dnes se však všechny rukopisy běžně odevzdávají v elektronické podobě, tedy píšou se na počítači.

15. Myslím, že mám hodně dobrý nápad na knížku, ale neumím moc psát a ani mě to nebaví. Ze slohů jsem vždycky měl špatné známky, ale fantazii mám dobrou a nápady také. Je možné najít si autora, který podle mého nápadu knihu napíše? (Milan F.)

Možné je úplně všechno. Pokud tvoří dva autoři společně jednu knihu, označujeme je jako autorskou dvojici. Není důležité, co z nich kdo na knížce dělá. Je to čistě věc jejich vzájemné dohody. Autorské dvojice většinou mají svůj systém práce, který jim vyhovuje. Na knize jsou potom jako autoři uvedeni oba dva. Jako příklad můžeme uvést drama Maryša, kde se tradičně uvádějí jako autoři bratři Mrštíkové nebo Josef a Karel Čapkovi jsou spolu podepsáni pod hrou Ze života hmyzu.

16. Všímám si, že sice existuje možnost studovat například filmovou scenáristiku na vysoké škole nebo tvůrčí psaní v rámci různých jiných vysokoškolských oborů. Nikde jsem si ale nevšimla, že by se dalo vystudovat vysokou školu, aby se člověk stal spisovatelem, tedy něco jako vysokou spisovatelskou. Vidím i to, že mnoho spisovatelů má zcela jinou profesi a psaní nikdy vůbec nestudovali. Znamená to, že spisovatelem se může stát úplně kdokoliv? (Láďa Ch.)

Ano, úplně kdokoliv, pokud k tomu má talent, vlohy, kousek štěstí apod. Pokud vám jde o to, jestli k profesi spisovatele potřebujete nějakou licenci, například jako lékařem může být jen ten, kdo medicínu vystudoval a složil potřebné atestace, tak skutečně nikoliv. **Spisovatelem z tohoto pohledu může být každý.**

Přímo „vysoká škola spisovatelská“ u nás sice neexistuje, ale tvůrčí psaní můžete v současné době studovat například na Literární akademii Josefa Škvoreckého. Nabízejí zde obor „literární tvorba – tvůrčí psaní“ a v magisterském programu pak specializaci „tvůrčí psaní – spisovatel“. Jde o nejznámější českou vysokou školu, která takový program u nás nabízí. Budoucím spisovatelům se také doporučuje studovat český jazyk na filozofické fakultě. Studium české literatury a literární vědy nabízí celá řada českých univerzit. Nejedná se sice přímo o specializaci „spisovatel“, ale tyto obory bezprostředně s prací spisovatele souvisejí. Pokud by snad někdo zvažoval studium v zahraničí, velikou prestiž v oboru tvůrčího psaní má například New York University.

17. Kde najdu nějaký důkaz vlastního talentu? Jak poznám, že mám na to napsat knihu? (Dáša J.)

Chtělo by se odpovědět, že ten, kdo má alespoň špetku talentu, většinou rád píše, slohy ve škole pro něj byly hračka a dobře mu šly, od dětství jaksi pociťoval on i jeho okolí, že má k psaní vlohy. Dnes, po letech zkušeností, však musím přiznat, že ani tohle všechno nemusí ještě nic znamenat. Znáám mnoho autorů,

...
 které psaní nesmírně baví, píší lehce a popíší stohy papíru... Bohužel, když si to trochu zkušený redaktor přečte, je mu jasné, že jde spíše o „grafomanství“ než o literární talent. Není tedy jiná rada než to zkrátka zkusit. Pokud na to máte, abyste napsala knihu, tak ji napíšete. Potom je nutné dát knihu přečíst někomu, kdo alespoň trochu tvůrčímu psaní rozumí, nebo ji prostě jen tak zkusmo zaslat do nakladatelství a počkat na zpětnou vazbu. Žádnou lepší radu opravdu nemám.

18. Jak často by měl autor psát, aby se vypsal? Mám psát denně, i když zrovna nemám žádný nápad, žádnou inspiraci? (Jana P.)

Pokud autor píše například knihu, je třeba psát denně alespoň několik stránek. Píše-li si autor prostě jen tak a nepracuje na žádném větším textu, bylo by dobré psát alespoň několikrát týdně. Psát, když zrovna není přetlak, není nápad nebo inspirace, to je také velmi zajímavá zkušenost. Díky tomu uvidíte, jak je to hrozně těžké, a možná si uvědomíte, jak nesmírně složitý mají život ti autoři, kteří jsou na psaní existenčně závislí a mají ho jako svou profesi. Např. novináři nebo scenáristé často musejí své texty odevzdávat v termínech a ty se neptají, jestli má autor zrovna nápad nebo inspiraci. Nechcete-li se trápit, je dobré psát, když k tomu zrovna cítíte potřebu, tedy když je chuť, nápad nebo přetlak. Někdy se ale také stane, že i když autor žádný nápad nebo inspiraci nemá a přinutí se sednout k počítači, po chvíli se nápad dostaví. I to můžete zkusit. Každý autor je jiný a u každého to funguje v tomto smyslu jinak. Rozhodně však stojí za to si k počítači sednout, i když zrovna není chuť, a zkusit to. Je dobré mít k tomu klid, uvolnit se. Někomu pomáhá hudba, jiný si zapaluje svíčku nebo vonné tyčinky, další se prostě jen zavře v pokoji, aby měl klid. Ten je však rozhodně potřeba. Zkuste a uvidíte, buď to půjde a nápad se dostaví, nebo to nepůjde a můžete to zkusit opět další den.

K tomu všemu je však třeba říci ještě jednu velmi důležitou věc. **V psaní nejde ani tak o to, jaké množství textu autor napíše. Jde zejména o to, jak s textem pracuje, jestli škrtá a přepisuje a vylepšuje.** Proto je tak moc důležitá zpětná vazba od čtenářů, aby autor věděl, co se líbí a co nikoliv, kdy se u textu čtenář nudil apod. Zpětnou vazbu může poskytnout třeba kamarád, který je upřímný (nechce se ani povyšovat, ani škodit), nebo jak již bylo výše zmíněno, lektor tvůrčího psaní, případně redaktor nakladatelství. Pojem „vypsat se“ totiž neznamená „upsat se k smrti“, ale vylepšit se, vypracovat se. Pracovat s texty, hledat v nich chyby a hluchá místa, zkrátka přepisovat a prepisovat. Pak se autor skutečně může zlepšovat a zrát k lepším výkonům. Právě v této aktivitě může každému začátečníkovi dobrý kurz tvůrčího psaní nesmírně prospět.

- 19. Máte nějaký lék na sebevědomí? Kolikrát se mi zdá, že mnozí autoři píší mnohem hůř než já a neostýchají se své texty zveřejňovat na internetu nebo je někam posílat do časopisů. Já cítím neustálé zábrany, že nejsem na něco takového dost dobrá, a neumím si pomoci. Jak to udělat, aby si člověk víc věřil? Dnes bez toho asi není možné uspět, ne? (Eliška N.)**

To je opravdu velmi těžká otázka! Někdo si od přírody věří více a někdo méně. Máte ale pravdu, že bez zdravého sebevědomí to dnes nejde v žádném oboru. Nejsem psycholog, takže si na nějaké psychologické kvalifikované rady netroufám, mohu mluvit jen z vlastní zkušenosti, co pomáhá mým studentům a kurzistům. Jako lektor tvůrčího psaní jim mohu se sebedůvěrou hodně pomoci. Když se jim něco povede, snažím se je chválit. Pochvala je nesmírně důležitá, to jsem si vyzkoušela. Úplně stejně potěší pochvala od čtenáře, kterému se váš text líbil. To jsou všechno momenty, které autorskému sebevědomí prospívají. Nutno však poznamenat, že v životě autora bývá podstatně více těch momentů opačných – na kolena ho může srazit recenze nebo zveřejněná kritika, necitlivě vyřčený názor, posudek nakladatelství, nehezky komentář na internetu a mnohé další věci. Zaměřte se na pozitivní okamžiky. Zkuste také účast v literárních soutěžích, protože každíčký úspěch sebevědomí nesmírně posiluje. Musíte se ale předem připravit na to, že se v soutěži umístit nemusíte, ale ještě to vůbec neznamená, že k psaní nemáte talent. Uvědomte si, že i porotci jsou jen lidé s různým vkusem, různými zkušenostmi nebo třeba jen ten den s různou náladou. S tím je třeba dopředu počítat a eventuálním neúspěchem se nenechat zvíkat. Zkuste poslat své texty (například povídky, poezii apod.) do redakcí těch časopisů, které je publikují. Kdyby vám něco otiskli, opět vás to nesmírně povzbudí a přispěje k lepšímu sebevědomí. Pokud cítíte zábrany své texty někam poslat, tak požádejte někoho, ať to udělá za vás. Dobrý kamarád nebo třeba rodinný příslušník vám jistě rád pomůže. Nechte své vytištěné texty „jen tak někde“ ležet na stole a třeba to nakonec dobře dopadne...

- 20. Jakým způsobem získat podporu rodiny, když má pocit, že ji svým psaním okrádám o čas, který bychom mohli trávit společně? (Emília I.)**

Každý v rodině má většinou své koníčky. Někdo sportuje, chodí běhat, hrát fotbal, jiný dochází do nějakého kroužku apod. Většinou každý má nějakou zálibu, které věnuje část svého času, a pokud jde o rodinu, obětuje tedy i logicky kousek času, který by mohl trávit spolu s rodinou. Pokuste se své rodině vysvětlit, že psaní je pro vás koníček, tak jako pro ně právě ty jejich záliby, a vyjmenujte je.